

*BAHÂRİYE MEVLEVÎHANESİ POST-NİŞİNLERİNDEN AHMET MİTHAT
BAHÂRÎ BEYTUR'UN MEVLEVÎHÂNE HATIRALARI*

Doç. Dr. Hikmet ATİK

Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi

ÖZ

Bahâriye Mevlevîhâne'si postnişinlerinden olan Ahmet Mithat Beytur, Mevlânâ sevgisiyle şiirler ve eserler kaleme alan önemli bir Mevlevî şeyhidir. Asıl adı Ahmet Mithat olan şair kendisine Bahârî mahlasını almış ve bu mahlasla şiirler yazmıştır.

Mevlevîliğin “geleneksel dönem” ile tekke ve dergâhların kapanmasından sonra “canlandırma” dönemi olarak adlandırılan Mevlevî kültürünün temsilcilerinden kabul edilen Bahârî'nin Mevlânâ, Mevlevîlik, Mevlânâ sevgisi ve Mesnevî hakkında yayınlanmış birçok eseri bulunmaktadır. Tarafımızdan bulunan “Musikî, Tarih ve Edebiyat Bakımından Mevlevîler” isimli kayıp eserin içerisinde bulunan “Mevlevîhâne Hâtıraları” adlı küçük bir risale onun yaşadığı, dinlediği ve şahit olduğu bazı hatıraları içermektedir.

Günümüz harflerine aktardığımız bu küçük risalede Bahârî'ye ait Mevlevîhâne ortamlarında hocaları ve dostlarından dinleyip kaleme aldığı 13 tane hatıra bulunmaktadır. Biz de çalışmamızda Bahârî'nin bu hatıralarını araştırmacıların istifadesine sunmak istiyoruz.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Mithat Bahârî, Mevlevîhâne, Mevlânâ, Mesnevî, Hatıra.

ABSTRACT

*From Mawlawihane of Bahariye Potnişin's Ahmet Mithat Bahari Beytur's
Memories of Mawlawihane*

Ahmet Mithat Beytur, who is one of the Mawlawihane of Bahariye postnişin, is an important Mawlawi sheikh who received poems and works by Mawlana's love. The poet, whose real name was Ahmet Mithat, took Bahari mahlas and wrote poems with this mahlas.

There are many works on Mawlana, Mawlawi, Mawlana's love and Mathnavi published by Bahari who is accepted as one of the representatives of Mawlawi which is named “revitalization period” after the closing of tekke and dergahs with “Traditional period”. A small treatise is called “Mawlawihane Memories” that is in the lost work titled “Mawlawi in terms of Music, History and Literature” that described by us in his name contains some reminders that he lived, listened and witnessed.

In this little treatise which we have transferred to our modern letters, there are 13 memorabilia that we hear from our fellow and friends in the Mawlawihane environments of Bahari, We also want to present these memories of Bahari to the resignation of researchers in this work..

Keywords: Ahmet Mithat Bahari, Mawlana, Mawlawihane, Mathnavi, Memory.

Giriş

Asıl adı Ahmet Mithat olan Bahârî, Bahâriye Mevlevîhânesi'ne¹ mensup olduğu ve şiirlerinde "*Bahârî*" mahlasını kullandığı için Mithat Bahârî diye meşhur olmuş;² soyadı kanunundan sonra da "*Beytur*" soyadını almıştır.³ Mevlevî geleneği ve neşvesi ile kaleme almış olduğu eserlerinde "*Midhat Bahârî*", "*Nûrizâde Midhat*", "*Midhat Bahârî Hüsâmî*" gibi isim ve mahlaslar kullanmıştır. Mihrâb-ı Aşk adlı eserinde Bahârî, "*Mahlasım*" başlıklı şiirinde neden Bahârî mahlasını aldığını şu şekilde ifade etmektedir:

Doğduğum mevsim-i bahârîdir
Kalemimden o feyiz cârîdir

Mevlevî-hâne-i Bahârî'de
Mürşidim hem Cenâb-ı Fahrî'dir

Neşve-i câm-ı 'aşk-ı Mevlânâ
Gönlüme her deminde sârîdir

Bana bir ma'nevî rebî'den
Bu tecellî-i Kird-kârîdir

Mağlaşım bağ kitâb-ı şîrimde
Bu sebebden benim Bahârî'dir ⁴

Mithat Bahârî, 1878 yılında İstanbul'da doğmuş⁵ babası askerî başkâtibi Mehmet Nuri Efendi, annesi⁶ Sâdiye Dergâhı şeyhi Süleyman Efendi'nin kızı Aliye Hanım'dır. Babasını daha küçük yaşta iken kaybettiği için annesi ile birlikte dedesinin yanına yerleşmişlerdir.

Bahârî, bu dergâhta dedesinden ve ailenin seçkin dostlarından hem dini bilgileri hem de Farsça ve edebiyat alanında önemli bilgiler öğrenmiştir. Eyüp

¹ Bahâriye Mevlevîhânesi hakkında geniş bilgi için bkz, Baha Tanman, "*Bahâriye Mevlevîhânesi*", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, IV, 471-473; Midhat Bahârî Beytur, "*Bahâriye (Beşiktaş) Mevlevîhânesi*", *İstanbul Ansiklopedisi*, V, 2585-2586; Nuri Şimşekler, *Pir Aşkına*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009; Emin Işık, "*Midhat Bahârî*", *DİA*, İstanbul 2005, XXX, 6-7; İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal, "*Bahârî Bey*", *Son Asır Türk Şairleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara 1999, I, 259-260; Emin Işık, "*Midhat Bahârî*", *Âsitâne Mevlevî Kültür Dergisi*, Temmuz 2010, S.7, s. 25.

² Işık, "*Midhat Bahârî*" *DİA*, XXX, 6-7.

³ İnal, "*Bahârî Bey*", *Son Asır Türk Şairleri*, I, 259.

⁴ Harun Dikkaya, *Mithat Bahârî Beytur'un Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, Yüksek Lisans Tezi (Dan. Doç. Dr. Hikmet Atik), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016, s. 22.

⁵ İnal, "*Bahârî Bey*", *Son Asır Türk Şairleri*, I, s. 259.

⁶ Midhat Bahârî, annesinin soyunu mektubunda, "*Annem cihetinden de üç göbek ceddimi biliyorum. Annem Hatice Aliye Hanım. Onun babası Şeyh Süleyman Efendi'dir. Annemin yalnız annesinin adını biliyorum, Rûveyde Hanım...*" diye anlatmaktadır. Bkz; Şimşekler, *Pir Aşkına*., s. 240.

Dârü'l-feyz-i Hamîd Mektebi'ni ve Eyüp Askerî Rüşdiyesi'ni bitirerek, idâdî eğitimi, ağabeyi İsmail Zihni Bey'in yanında Bitlis İdâdîsi'nde tamamlamıştır.⁷

Diğer ağabeyi Mustafa Refet Efendi ve Bahâriye Mevlevîhânesi şeyhi, Hüseyin Fahreddin Dede'den Farsça öğrenen Mithat Bahârî, Sahîh-i Buhârî hâfızı olarak tanınan Said Efendi'den Câmîu's-Sahîh okumuştur.⁸ Arapça'yı ise İstanbul Dârü'l-Fünûn İlahiyat Fakültesi müderrislerinden Hüseyin Avnî Efendi'den öğrenmiştir. Ayrıca kayınpederi Mehmet Sait Efendi'den, Arap edebiyatı dersleri almıştır.⁹ Aldığı bu eğitimler sayesinde o Farsça'yı ana dili gibi bilir; Kur'ân-ı Kerim'i okurken aynı anda Türkçe olarak meâlen anlatabilme özelliğine sahiptir.¹⁰

Mithat Bahârî, Mevlânâ ve Mevlânâ'nın bulunduğu çağda ona gönül vermiş şahsiyetlere derinden bağlı, Mevlânâ'nın eserindeki öğretileri öğrenme, eserlerine ve etrafındakilere yansıtma gayesi taşımış biridir. Kendisi “*geleneksel dönem*” ile tekke ve dergâhların kapanmasından sonra “*canlandırma*” dönemi olarak adlandırılan Mevlevî kültürünün temsilcilerindendir.¹¹

Mevlânâ sevgisi ve Mevlevîlik isteği onda, Bahâriye Mevlevîhânesi'ndeyken Hüseyin Fahreddin Dede'den aldığı ders ve terbiye ile oluşmuş; Mesnevî'yi de ondan öğrenmiştir. Onun Mevlevîliğe intisabında Hüseyin Fahreddin Dede ve Bahâriye Mevlevîhânesi en önemli etkiye sahiptir. İlmine ve irfanına hayran olduğu Hüseyin Fahreddin Dede'nin yanında, Mevlevî usûl ve âdâbına uygun olarak çile çıkararak semâ'zen oldu.¹²

Mithat Bahârî, çocukluğunun ilk yıllarından doksan yaşını aşkın uzun ömrünün sonuna kadar Mevlevîlik yolunda önemli çalışmalar yapmıştır. Ömrünün son yıllarında bile Mevlânâ'nın eserlerinden seçme konulardan oluşan sohbetler icra ediyordu.¹³ Rasulullâh'a, Ehl-i Beyt'e, Hz. Mevlânâ'ya âşık bir zât olan Mithat Bahârî, İstanbul beyefendiliğini ve Mevlevî zerâfetini nefsinde mezcemiş bir bahtiyardı.¹⁴ O gerçek Mevlevîlerde üç özellik bulunduğunu söyler ve bunları ölüm korkusu duymama, kınanmaktan korkmama, ileri yaşlarda bunama şeklinde sıralardı.¹⁵

Bahârî'ye göre Mevlevîlik başlı başına bir yaşam biçimi olup Mevlevîliğin kendine has özellikleri vardır. Bahârî bir mektubunda, “*Mevlevîler nezâketin bir timsalidir. Yemeleri, içmeleri, sohbetleri, âyinleri Mevlânâ'dan gelen bir feyzin semeresiyedir ki sevimli bambaşka bir husûsiyet, bir nezâket taşır.*”¹⁶ cümlele-

⁷ Işık, “*Midhat Bahârî*” *DİA*, XXX, 6-7.

⁸ Işık, “*Midhat Bahârî*” *DİA*, XXX, 7.

⁹ Reşat Ekrem Koçu, “*Beytur*”, İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul 1961, V, 2723.

¹⁰ Edip Seviş, “*Mevlevî Şair Mithat Bahârî Beytur ve Neyzen Şeyh Hüseyin Fahrettin Dede Efendi*”, *VI. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler*, Konya, 1992, s. 83-86.

¹¹ Şimşekler, *Pîr Aşkına*, s. 9.

¹² Emin Işık, “*Midhat Bahârî*”, *Âsîtâne Mevlevî Kültür Dergisi*, s. 25.

¹³ Bkz; H. Nur Artıran, “Ben Sizin Aşkınızın Aşkıyım”, *Asitane Mevlevî Kültür Dergisi*, (Temmuz 2010), S.1, s. 28-36.

¹⁴ A.Nezih Galitekin, “Tozlu Sayfalar Arasından Midhat Bahârî Beytur”, *Yedi İklim*, İstanbul (Ekim 1993), s. 43.

¹⁵ Işık, “*Midhat Bahârî*” *DİA*, XXX, 7.

¹⁶ Şimşekler, *Pîr Aşkına*, s. 272.

riyle Mevlevîlerin niteliklerini özetlerken, “*Biz Neyiz?*”¹⁷ başlıklı yazmış olduğu başka bir şiirinde de Mevlevîlik ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

Akarız nûr-ı müselsel gibi ‘aşkıñ seliyiz
Biz onuñ saçlarınının beste-dil-i sünbülüyüz

Gül-şen-i vuşlat içinde açılır bir gülüyüz
Ne şuyuz biz ne buyuz bâğ-ı Hüdâ bülbülüyüz

Mevlevîyiz ‘Alevî şâh-ı velâyet kıluyuz
Mey içer rakş ile ‘işret-gehi âbâd ederiz

Ney çalar cünbüş-i cânânla dili şâd ederiz
Gâh olur ‘aşk-ı mücerred gibi feryâd ederiz

Ne şuyuz biz ne buyuz bâğ-ı Hüdâ bülbülüyüz
Mevlevîyiz ‘Alevî şâh-ı velâyet kıluyuz¹⁸

Vefat tarihine kadar her yıl Mevlânâ’yı Anma Törenleri’nde, hakiki bir mürşid hüviyeti ve büyük ilmi seviyesi gereği “*post-nişîn*” olarak hazır bulunmuştur.¹⁹

Küçük yaşta babasını kaybeden Bahârî, dedesinin yanına yerleşmiş ve hayatının ileri dönemlerinde de dinî ve tasavvufî kişiliğini önemli ölçüde şekillendirecek olan bilgi ve görgüyü bu dergâhta öğrenmiştir. Mithat Bahârî dönemin seçkin aydınlarından Mehmet Said Efendi’nin kızı Fitnat Hanım ile evlenmiş²⁰ ve bu evlilikten Destina ve Mutahhara adında iki kızı olmuştur.

Mithat Bahârî, hayatı boyunca Mâliye Nezâreti muhâsebe-i umûmiye kaleminde kâtiplik, Orman, Maâdin ve Ziraat Nezâreti Umum Müdürlüğü Kalemi, Ticâret ve Ziraat Nezâreti Maâdin Şubesi Mümeyyizi, Beyoğlu Tâli Mübâdele Komisyonu Azalığı²¹ Sümerbank Alım Satım Şubesi, Haberleşme Bölümü Şefliği gibi birçok görevde bulunduktan sonra 1945 yılında emekli olmuştur. 1959 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü Farsça hocalığına tayin edilmiş ve bu görevde bir buçuk sene kadar hizmet vermiştir.²² Bahârî, Akşehir Hatip Mektebi’nde kısa süreliğine Türkçe ve edebiyat öğretmenliği de yapmıştır.²³ 11 Tem-

¹⁷ Mithat Bahârî Beytur, *Mihrâb-ı Aşk*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1964, s. 33.

¹⁸ Dikkaya, *Mithat Bahârî Beytur’un Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, s. 246-247.

¹⁹ Seviş, “*Mevlevî Şair Mithat Bahârî Beytur ve Neyzen Şeyh Hüseyin Fahrettin Dede Efendi*”, s. 85.

²⁰ Işık, “*Midhat Bahârî*” *DİA*, XXX, 7.

²¹ Koçu, “*Beytur*”, İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul 1961, C. 5, s. 2723-2724.

²² Işık, “*Midhat Bahârî*”, *Âsitâne Mevlevî Kültür Dergisi*, Temmuz 2010, S.7, s. 25.

²³ Inal, “*Bahârî Bey*”, *Son Asır Türk Şairleri*, I, 257.

muz 1971 yılında İstanbul'da vefat eden Bahârî'nin kabri Sahrâyicedîd Mezarlığı'ndadır.²⁴

Mevlevî gelenek içinde yetişen ve asıl şöhretini Mevlevîlik ve Mevlânâ çerçevesinde kaleme aldığı eserlerle kazanan son Bahâriye Mevlevîhânesi²⁵ post-nîşîni olan Ahmet Mithat Bahârî birçok eser kaleme almıştır.²⁶

Mithat Bahârî, hastalık derecesinde bir Mevlânâ âşığı idi. Dîvân-ı Kebîr'i ve Mesnevî-i Şerîf'i hemen hemen ezbere bilirdi.²⁷ Mevlânâ'ya derinden bir bağlılık sergileyen Bahârî, yazmış olduğu eserlerde Mevlânâ'nın daha iyi anlaşılması, eserlerinin daha iyi kavranması için çalışma yapmış; bu doğrultuda çeşitli eserler tercüme etmiştir. Yazmış olduğu şiirlerde, makalelerde ve sohbetlerde hep bu düsturu şiâr edinmiştir. Şiirlerinin önemli bir kısmının yer aldığı eseri olan *Mihrâb-ı Aşk*'tan kastı Mevlânâ'dır.

Tercüme ve telif birçok eser kaleme alan Bahârî'nin bazı eserleri şunlardır:

Ravza (İstanbul, 1314, 29 s.), Mihrâb-ı Aşk (Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1964), Gûşvâr (İstanbul, 1328, 64 s.), Sünbülîstân Şerhi (Dersaadet, 1328, 225 s.), Rûh-i Kur'ân'dan Bir Sahîfe-i Nûr (Marifet Matbaası, İstanbul, 1926, 304 s.), Destegül (Hilal Matbaası, İstanbul, 1927, 218 s.), Mesnevî Gözüyle Mevlânâ, Şiirleri, Aşk ve Felsefesi (Kırkambar Kitaplığı, İstanbul, 2001, 262 s.), Mûnâcât-ı Mevlânâ (Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul, 1963, 78 s.), Le'âlî-i Ma'ânî (İstanbul, 1328, 40 s.), Tercüme-i Risâle-i Sipehsâlâr (Selanik Matbaası, Dersaadet, 1331, 218 s.), Gülşen-i Tevhîd (Tan Gazetesi ve Matbaası, İstanbul, 1967, 293 s.), Divân-ı Kebîr'den Seçmeler I, II, III (MEB Yay., İstanbul 1959).²⁸

Bahârî'nin eserlerinden günümüze kadar kayıp olduğu belirtilen "Musikî, Tarih ve Edebiyat Bakımından Mevlevîler" adlı eseri ise tarafımızca bulunmuştur. Yine bu eser içerisinde Bahârî'nin kaleme aldığı "Mevlevîhâne Hâtıraları" adlı küçük bir risale de bulunmaktadır. Bu risalede Bahârî, Mevlevîhâne ortamlarında duyduğu ve yaşadığı 13 tane farklı hatırayı kaleme almıştır. Bu hatıralar, Bahârî'nin bulunduğu Mevlevîhâne ortamlarında bizzat yaşadığı, hocalarından dinlediği ya da yakın çevresinde bulunan diğer dervişlerden dinlediği hadiseleri not etmesiyle oluşturmuştur. Yine bu hatıralar sayesinde bugün çok iyi bilinen bazı Mevlevî dervişleri, Mevlevîhâneleri ve önemli olayları farklı bir bakış açısıyla bulmak da mümkündür. 14 varaktan oluşan bu küçük risaledeki hatıralardan bazıları çokça bilinen meseleler olmakla beraber bazıları ilk defa duyulan hatıralar olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁴ Işık, "Mithat Bahârî" *DİA*, XXX, 7.

²⁵ İstanbul Eyüp'te Haliç kıyısında 1874-1877 yılları arasında inşa edilmiş ve günümüzde ortadan kalkmış bulunan Mevlevî âsitanelerinden biri olan tekke, Beşiktaş Mevlevîhânesi'nin yıkılması üzerine yaptırılmıştır. Geniş bilgi için bkz, Baha Tanman, "Bahâriye Mevlevîhânesi", *DİA*, İstanbul 1994, IV, 471-473.

²⁶ Bahârî'nin Hayatı ve Eserleri Hakkında geniş bilgi için bkz, Harun Dikkaya, *Mithat Bahârî Beytur'un Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, s. 22-46.

²⁷ Sev'iş, "Mevlevî Şair Mithat Bahârî Beytur ve Neyzen Şeyh Hüseyin Fahrettin Dede Efendi" s. 84.

²⁸ Bahârî'nin eserleri hakkında geniş bilgi için bkz., Harun Dikkaya, *Mithat Bahârî Beytur'un Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri*, s. 22 vd.

Şimdi çalışmamızın bu aşamasında ilgili hatıralar aktarılacaktır:

MEVLEVÎHÂNE HATIRALARI

Bir Ta'zîm

Mevlânâ'nın

Derhâ heme beste-end illâ der-i tû

Tâ reh ne-bered garîb illâ ber-i tû

Ey der kerem ü 'izzet ü nûr-efşânî

Horşîd u meh u sitârehâ²⁹ çâker-i tû³⁰

rubâisi, Konya'da huzûr-ı mu'allâda niyâz penceresinin üzerinde yazılıdır. Gazi Konya'ya ilk geldiği zaman müzeye girmiş taş üzerine mahkûk olan bu yazıyı orada görünce önünde durup dikkatle okumuş. Sonra maânâsını sormuş. "Bana anlatınız bunu" demiş. Fârisî bilmediğinden biri rubâiyi Türkçeye çevirmiş. Gazi dinledikten ve bir iki dakika önüne bakıp düşündükten sonra başını kaldırmış. Heyecanla gür bir sesle şöyle demiş. "Ey koca Mevlânâ sen hakikaten çok büyük adammışsın..."³¹

Bu güzel rubâiyi Türkçeye şöyle tercüme edebiliriz:

Bütün kapıları kapadılar, ancak senin kapını açık bıraktılar.

Niçin?

²⁹ Bahârî'nin "sitâregân" olarak zikrettiği bu kelimenin doğrusu "sitârehâ" olmalıdır.

³⁰ Şefik Can, *Hazret-i Mevlânâ'nın Rubâileri II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1991 (sayfa no yok); Mevlânâ, *Külliyât-ı Şems-i Tebrizî* (Bediüzzaman-ı Furûzanfer'in ilavesiyle), İntişârât-ı Emir-i Kebir, Tahran, 1372 h. ş. s.1455, rubâi 1569.

³¹ Mehmet Önder'in kaleme aldığı "*Atatürk Konya'da*" adlı eserde Atatürk'ün Konya ve Mevlânâ Müzesi ziyareti anlatılırken bu olay şöyle geçmektedir:

"21 Şubat 1931 Cumartesi:

Atatürk, 1926 yılında kendi emirleri ile müze halinde düzenlenerek ziyarete açılan Mevlânâ Müzesi (o zamanki adıyla Âsâr-ı Atîka Müzesi)'ni ziyaret etmek istemiş ve öğleden sonra saat 14.00'te müzeye gelmişti. Atatürk müzede tam üç saat kaldı. Sergilenen halıları, levhaları, yazma eserleri teker teker inceledi. Özellikle 14. ve 15. yüzyıllarda Türkçeye çevrilmiş Kur'an yazmaları dikkatini çekmişti.

"Demek atalarımız yüzlerce yıl önce Kur'an'ı tercüme etmişler. Buna memnun oldum." Dedi.

Atatürk, müze salonlarındaki incelemelerinden sonra, eski Çelebi Dairesi olan müdür odasına geçmiştir. Odanın, Mevlânâ'nın sandukasının yer aldığı türbeye açık Niyaz Penceresi kemeri üzerine yıllar önce yeşil destarlı bir Mevlevî sikkesi (kûlahı) resmedilmiş ve sikkenin üzerine de talik yazı ile Mevlânâ'nın Farsça şu rubaisi yazılmıştır: Yazı Atatürk'ün dikkatini çekmiş ve yanında bulunan Hasan Ali Yücel'e okumasını ve tercüme etmesini emretmiştir. Farsçayı çok iyi bilen Hasan Ali Yücel, rubaiyi okumuş ve Türkçeye şöyle çevirmiştir:

"Ey keremde, yücelikte ve nur saçıcılıkta güneşin, ayın, yıldızların kul olduğu Sen (Allah). Garip âşiklar, senin kapından başka bir kapıya yol bulamasınlar diye öteki bütün kapılar kapanmış, yalnız senin kapın açık kalmıştır." Atatürk, tercümeyi dikkatle dinledikten sonra, son cümle üzerinde durmuş, şöyle demiştir:

"Demek bütün kapılar kapandığı halde, bu kapı açık oluyor. Doğrusu ben, 1923 yılında burayı ziyaretim sırasında, bu Dergâhı kapatmayalım, müze olarak halkın ziyaretine açalım, diye düşünmüş, bir yıl sonra (Dergâh ve tekkelerin kapatılması Kanunu) çıkar çıkmaz İsmet Paşa'ya Mevlânâ Dergâhı ve Türbesi'ni kendi eşyası ile müze haline getiriniz demiştim. Görüyorum ki şu okunan şiirin hükmünü yerine getirmişim. Bakınız ne güzel müze oldu burası." Geniş bilgi için bkz., Mehmet Önder, *Atatürk Konya'da*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1989, s. 105-106.

Atatürk'ün Konya ziyaretinde yaşanan bu olay hakkında Şefik Can'ın hazırladığı *Hazret-i Mevlânâ'nın Rubâileri II* adlı eserde de benzer bilgiler yer almaktadır.

Garib kimsenin yolu senin, yalnız senin huzuruna çıksın için.

Ey keremde izzetde nûr saçmakta hiç kimseye benzemeyen güneş ey, bütün yıldızlar hepsi, hepsi senin kölendir, çâkerindir.

Yukarıya tebcîl ile yazdığım şu fıkrayı bana Konya Âsâr-ı Atîka Müzesi Müdürü Yusuf Bey anlattı.³²

Midhat Bahârî

1-Sultan Dîvânî (Muhammed Semâî Çelebi) ve Yavuz Sultan Selim

(Üstâdım Hüseyin Fahri Dede³³'den duydum.)

Sultan Dîvânî Muhammed Çelebi Efendi'nin³⁴ şöhreti, kemâlâtı her tarafa yayılmıştı. Müridleri, ta'zîmkârları, hayranları gittikçe çoğalıyordu.

Müşârun ileyh hakkında halkın gösterdiği bu teveccüh Yavuz Sultan Selim'in kulağına kadar vardı. Padişahlar saltanatları üzerine titrerler. İhtimal bazı kısa görüşlü insanlar padişaha hulûl etmek isteyenler bu gibi vaziyetleri bir fırsat addederek padişahın vehmini tahrik ettiler.

Yavuz Sultan Selim, görüşmek ve müşârun ileyh'in hâl ve şânını gözüyle gö-
rerek ona göre bir hüküm vermek üzere Sultan Dîvânî'yi İstanbul'a da'vet etti.

Padişahın bu da'vetine icâbet eden Sultan Dîvânî, sarayda Yavuz Sultan Selim'le ilk görüşmelerinde padişah kendisine:

- Ârif-i İlâhî nasıl olur, hâl ve şânı nedir? Diye sormuş.

Müşârun ileyh, belîğ ve âhenkli bir ifade ile padişaha "ârif-i İlâhî'nin ahvâli-
ni anlattıktan ve izâh ettikten sonra dedi ki:

"Padişahım mesela ârif-i İlâhî isterse (gözyle padişahın gözüne bakarak)

³² Konya Âsâr-ı Atîka Müzesi Müdürü Mehmet Yusuf Akyurt hakkında geniş bilgi için bkz., Naci Bakırcı, "Akyurt, Mehmet Yusuf" *Konya Ansiklopedisi*, Konya ty, I, 145-146.

³³ Mevlevî şeyhlerinden âlim, şair mutasavvîf Hasan Nazif Dede'nin oğlu olan Hüseyin Fahreddin Dede, 1270/1853'te Beşiktaş Mevlevîhânesi'nde dünyaya gelmiştir. Babasının vefatından sonra Bahârîye Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. İyi bir eğitim görmüş olması devrinin âlim ve fazıl bir şahsiyeti olarak temayüz etmesini sağlamıştır. Dede özellikle tasavvuf ve musiki alanında kendisini iyi yetiştirmiş olup bu durum şeyhliği döneminde dergâhın bir sanat mahfili olmasına yol açmıştır. Öyle ki bu dergâh, Mevlevî edebiyatı, musikisi ve zarafetinin son büyük temsilcilerinin barındığı bir ocak olarak kabul edilmektedir. Dergâhın bu duruma gelmesinde Dede'nin geniş kültürü yanında nüktedan, hoşsohbet, nazik ve mütevazı kişiliğinin de önemli rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Onun şeyhliği döneminde Bahârîye Mevlevîhânesi'nde çok canlı bir tasavvufî hayat yaşanmıştır. Dede'nin Beşiktaş Mevlevîhânesi'nde başlayan ömrü yine Beşiktaş Mevlevîhânesi'nin devamı olan Bahârîye Mevlevîhânesi'nde 57 yıllık bir zaman sonunda 2 Ramazan 1329/ 2 Eylül 1327/ 1911 Perşembe günü sabah vakti sona ermiştir. (Hüseyin Fahri Dede hakkında daha geniş bilgi için bkz, Hüseyin Fahreddin el-Mevlevî, *Müntehabât-ı Fahrî Post-nişîn-i Mevlevîhâne-i Bahârîye Hüseyin Fahreddin el-Mevlevî*, (Haz: Mehmet Akkuş-Abdülmecit İslamoğlu-Gülden Arbaş) Mevlânâ Kültür ve Sanat Vakfı, Ankara 2010.; Hakan Türkben, *Fahrî Dede ve Mecmuası, İnceleme ve Seçme Metinler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Ahmet Sevgî), Konya 2008.)

³⁴ Dîvâne Mehmet Çelebi: XVI. Yüzyıl Mutasavvîf şairi ve Bâlî Mehmet Çelebi'nin oğludur. Mevlevî tarikatını yayılıp gelişmesinde önemli rolü olanların başında gelmektedir. Babası hayatta iken onu Afyonkarahisar Mevlevîhânesi şeyhliğine tayin etmiştir. Şiirlerinin çoğunda Semâî mahlasını kullanmıştır. Mevlevî mukabelesindeki rumuzlardan bahseden bir mesnevîsinde Dîvânî mahlasını kullanmış olduğundan Sultan-ı Dîvânî olarak meşhur olmuş ve böyle tanınmıştır. Geniş bilgi için bkz., Nihat Azamat, *Divane Mehmet Çelebi, DîA*, İstanbul 1994, IX, 435-437; *Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi* Dergah Yay., İstanbul 1986, II, s. 351-35.

şöyle nazar eder. Ve o nazarla şarapların veremediği sarhoşlukla baktığı kimseyi bî-hoş ve ser-hoş eder.”

Bu sözünü bitirir bitirmez Yavuz Sultan Selim kendinden geçerek oturduğu sedirin üzerinde yığılıp kaldı. Bir müddet sonra bu rûhânî ser-hoşluk ‘âlemi içinde kaldıktan sonra gönlü bî-pâyân bir zevk içinde kendine geldi. Artık padişah İlâhî bir ârifin huzurunda olduğunu anlamıştı.

Titredi ve yerinden kalktı. Bir iki adım Sultan Dîvânî’ye doğru yürüdü. Sultan Dîvânî de o zaman ayağa kalktı. Evvelâ padişah sonra Sultan Dîvânî ellerini uzatarak musâfaha ettiler. Candan görüştüler, tokalaştılar. Bu bir muhabbet âlemi idi.

Şiirlerinde (Semâî) tahlîs eden Sultan Dîvânî kendinin ârifâne şiirlerinden bir kaçını münâsebet getirerek padişaha okudu. Yavuz Sultan Selim büsbütün fazl ve kemâlâtına hayrân oldu. Kendisi gibi manevî bir padişahla görüştüğünden dolayı Sultan Dîvânî’ye teşekkürler etti.

Midhat Bahârî

2. Mesnevî’nin Bir Kerâmeti

(Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Şeyh Celâleddin Efendi’den duydum.)

Şu’arâdan Kâzım Paşa’nın evinde bazı ahbab toplanmış sohbet ediyorlardı. Bu muhabbet meclisine evliyâ’ullâhın meslek-i âflerine mu’âruz ve münkir olmakla tanınmış biri de dâhil bulunuyordu.

Kâzım Paşa’nın kütüphanesini süsleyen kitaplar arasında cildinin güzelliğiyle dikkat-i nazarını çeken bir kitabı göstererek:

- Paşa Hazretleri, bu kitap nedir? Diye sordu.

Kâzım Paşa:

- O kitap size söylenmez. Cevabını verdi.

Mükerreren kitabın adını sorması üzerine Paşa:

- Mesnevî, dedi.

- Ha, Meşnevî, anladım.

Bu nâ-hoş mükâlemeden canı sıkılan Kâzım Paşa dedi ki:

-Ben Mesnevî dedim. Siz Meşnevî dediniz. Bakalım Mevlânâ ne diyor; diyerek Mesnevî kitabını kütüphaneden çıkararak lâ ale’t-ta’yîn açiverdi. Şu beyit çıktı:

Mesnevî-râ tû meşnev mî konî

Ey seg-i gümreh çi av av mî konî³⁵

³⁵ Bu olay Tahirü'l-Mevlevî'nin Mesnevî şerhinde şöyle geçmektedir: “İran’da basılmış olan fihristli Mesnevî’nin 306’ncı sayfasında deniliyor ki: Feyzî, bazı kitap satın almak için kardeşini İran’a göndermiş, o da alıp getirmişti. Feyzî ilk evvel Kur’ân’ı aldı: “Bu Muhammed’in te’vilidir.” diyerek yere koydu. Sonra Mesnevî için. “Bu da eski masallardır.” hezeyanında bulundu. Mecliste bulunanlardan biri: “Bu, iyi bir fal kitabıdır.” dedi. Feyzî: Öyleyse bir tefe’ül edelim.” diyerek lâ-ale’t-ta’yîn bir sayfa açtı. Aşağıda gelecek beyitler gelmesiyle mahcup oldu. Birkaç gün sonra boğazı şişerek helak oldu.” Tahirü'l-Mevlevî, *Şerh-i Mesnevî*, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1970, XI, s. → →

Beytin manası: “Mesnevîyi sen meşnevî demekle ne yapıyorsun ey yolunu kaybetmiş köpek. Öyle hav hav diye ne havlayıp duruyorsun.”

11 Şevval-i Mükerrerem 1365/ 7 Eylül 1946

Midhat Bahârî

3- Mevlânâ'nın Eserleri Hakkında Bir İngiliz Müsteşrikinin İhtisası

(Konya Orta Mektebi'nde bir hayli sene tab'iyye muallimliğinde bulunan ta'allukâtımızdan Bay Lütfî'den duydum.)

Mesnevîyi Konya'daki Dergâh-ı Mevlânâ' (hâlen müze) daki kütüphânedeki mevcûd en eski ve en doğru nüshasından istinsah ettirmek üzere mürâcaat eden İngiliz profesörlerinden müsteşrik Reynold Alleyne Nicholson³⁶ müze müdürü Yusuf tarafından ihtisasının imzası altında deftere kaydı ricâ edilmiş olduğundan, ihtisâsını şu halde kaydetmiştir:

-İnsanlık âlemine şeref veren Mevlânâ'yı bilemem. Yalnız şunu anladım ki Mevlânâ'nın fikirlerinin, eserlerinin künhüne vâsıl olmak mümkün değildir.

4- Beşiktaş Mevlevîhânesi olan Bahârîye Mevlevîhânesi'nin Tarihçesi

(Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Ahmet Celâleddin Efendi'den³⁷ duydum.)

→ →

1111-1112.

Avni Konuk tarafından yapılan şerhte ise bu beyit şöyle açıklanmaktadır: “Ey Kur'ân ve hadis tefsir ve izahından ve birçok hakayık ve esrâr-ı ilâhiyenin beyanından ibaret olan bu Mesnevî-i Şerîf'e ta'n ve itiraz eden köpek tabiatlı kimse! Senin bu ta'nın, köpeklerin havlamasına benzer; sen t'an ederken, “Kur'ân-ı Kerim'in ta'nına hariç ol!” Ve: “Benim bu ta'nımda Kur'ân dâhil değildir.” diyorsun; fakat bil ki Mesnevî'ye ta'n etmekle Kur'ân'a ta'n ediyorsun ve zumunca bu ta'ndan Kur'ân'ı hariç tuttuğunu zannediyorsun.” A. Avni Konuk, *Mesnevî-i Şerîf Şerhi*, (Yayına hazırlayan: Dr. Selçuk Eraydın vd.) Kitabevi Yay, İstanbul 2008, , VI, s. 502.

Bu beyit Mesnevî'de şu şekildedir:

“Ey seg-i tâğış çi av av mî koni

Ta'n-ı Kur'an-râ birüni şû mî koni”

“Ey taan ve itiraz eden köpek ne havlayıp duruyorsun Kur'an'a taan etmeyi kendin için necat vesilesi mi vehmediyorsun.” (Adnan Karaismailoğlu, *Mesnevî*, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yay., Konya 2011, s. 242).

Bu beyit Bahârî'nin hatıralarında yukarıdaki şekliyle geçmektedir. Mesnevî'de geçen doğru şekli belirttiğimiz gibidir. Bu hatanın Bahârî'nin dikkatinden kaçmasıyla ilgili olduğunu düşünmekteyiz.

³⁶ Reynold Alleyne Nicholson (1868-1945), Batıda, Mevlânâ Celalettin Rûmî (ö. 1273) ve eserleri üzerine çalışan önemli şarkiyatçılardan biridir. Cambridge Üniversitesinde uzun yıllar Farsça okutmanlığı (1902-26) ve hocası E. G. Brown'un vefatından sonra da Arap Dili ve Edebiyatı profesörlüğü (1926-33) yapan Nicholson, aynı zamanda İslam edebiyatı ve tasavvuf alanlarında devrinin önde gelen âlimlerinden kabul edilmektedir. (Arthur John Arberry, “*Nicholson, Reynold Allayne*”, *Encyclopedia Britannica* 16, London, 1972, s. 484; ayrıca bk, İsmail Güleç, “R. A. Nicholson'un Mesnevî Tercüme ve Şerhi Üzerine”, *Divân İlmî Araştırmalar*, S.20, İstanbul (2006/1), s. 227-240).

³⁷ Galata Mevlevîhânesi'nin son şeyhi, şair ve musikişinas Ahmet Celâleddin Dede 1853 yılında Gelibolu'da doğmuştur. Gelibolu Mevlevîhânesi şeyhi Hüseyin Azmi Dede'nin oğludur. 1870'te babası Mısır Mevlevîhânesi'ne tayin edilince onunla birlikte Mısır'a gitmiştir. Orada bir yandan Câmîü'l-Ezher'e devam ederken bir yandan da bazı hocalardan özel dersler alarak, dergâhta da edebiyat ve müsiği bilgisini ilerletmiştir. 1893'te babasının ölümü üzerine İstanbul'a gelerek Üsküdar'daki evinde uzunca bir süre münzevi bir hayat yaşamıştır. 1908 yılında önce vekâleten, daha sonra asâleten Üsküdar Mevlevîhânesi'ne şeyh ve Mesnevîhan olmuştur. 1910'da Atâullah Efendi'nin vefatı ile Galata Mevlevîhânesi şeyhliğine ve Mesnevîhanlığına getirilmiştir. 1946 yılında da vefat etmiştir.

Genç yaştan itibaren şîr ve edebiyatla da meşgul olmuş, ancak bir divançe doldurabilecek sayıdaki şiiirlerini ise bir araya getirmemiştir. (Abdullah Uçman, *Ahmet Celâleddin Dede*, DİA, İstanbul 1989, II, 59; Gülgün Yazıcı, *Gelibolu Mevlevîhânesi ve Gelibolu'da Mevlevîlik*, Çanakkale 2009, s.

→ →

Osmanlı Devleti'nde bir usul varmış. Her sene yaz gelince donanma iki kısma ayrılır, bir kısmı Akdeniz'e, bir kısmı da Karadeniz'e çıkmış. Bundan maksat manevralar yaparak bahriye askerlerinin denizcilik ve deniz harbinde tecrübe ve mümâreselerini artırmak ve bir de satvet-i hükümeti göstermektir.

Kapudân-ı Derya Küçük Hüseyin Paşa,³⁸ Akdeniz'e çıkan donanma ile hareket etmiş. Akdeniz'de manevralar yaptıktan sonra avdetinde Gelibolu'da donanma birkaç gün kalmış. Hüseyin Paşa Gelibolu'ya çıkarak orada bulunan meşâyihî ziyaret etmiş. Kendilerine hediyeler takdim etmiş. Donanma İstanbul'a gelmek üzere hareket ettiği zaman şiddetli bir fırtına zuhûr ederek avdete mahsur olmuşlar. Bu vak'a üç defa tekrâr itmiş. Hüseyin Paşa'nın intibâh ve nazar-ı dikkati câlib olan bu vak'anın tekrârı üzerine Gelibolu'da daha ziyaret itmediği meşâyihdan hiç kimse olup olmadığını sormuş. O zaman Gelibolu Mevlevî şeyhi olan Ağa-zâde Mehmet Efendi³⁹yi ziyaret etmediğini söylemişler. Hemân Ağa-zâde Hazretleri'ni ziyârete gitmiş girân-bahâ hediyeler takdim ederek vâki' olan kusurunun afvını dilemiş. İstanbul'a avdet etmek için müsâdelelerini ricâ etmiştir.

Ağa-zâde Hazretleri, kendilerinin ve donanmanın selâmetle İstanbul'a avdetleri için duâ etmiş. Ve Hüseyin Paşa'ya İstanbul'a avdetinden üç ün sonra kendisine mihr-i sadâretin teveccüh ve tevdi' olunacağını da tebşîr etmiştir.

Donanma ile İstanbul'a gelmişler. Fi'l-vâki' üç gün sonra Hüseyin Paşa'ya sadâret tevcih olunmuş. Bu ni'mete şükrân olarak, Hüseyin Paşa Beşiktaş'ta bir Mevlevîhâne yaptırmış. Ve Ağa-zâde Hazretlerini de davet ederek bu dergâhî nâmalarına ihdâ etmiştir.

Ağa-zâde Hazretleri orada birkaç mukâbele yapmış. Kendisi Gelibolu'ya gidip geldiğinden yerine bir başkasının meşihate tayin ettirilmesini söylemiştir. Hüseyin Paşa muvâfakât etmemiş İstanbul'da kalmasını rica etmiş. Bunun üzerine Ağa-zâde Hazretleri: "Öyle ise biz her iki dergâhta da bulunuruz." diyerek kendine mahsûs kayık ile Pazar günü Gelibolu'da mukâbele yapmak üzere gider ve Çarşamba günü Beşiktaş Mevlevîhânesi'nde mukâbele yapmak üzere gelirmiş. Böyle senelerce her iki dergâhın meşihatını îfâ etmişler. İşte bu dergâh şimdiki Çırağan Sarayı'nın bulunduğu mahal imiş. Bu dergâh sarayın dâhilinde kalmıştır. Orada meşihatda bulunan on iki şeyhin merkadleri mevcuttur. Bu zât-ların isimleri Sefine-i Mevlevîye'de mezkûrdur. Ağa-zâde Hazretlerinin bindiği kayığın Morali'nin dergâhın Maçka'ya nakline kadar semâ'hânenin avize mahallinde asılı olarak mevcut olduğunu ve kendisinin gördüğünü Ahmet Celâleddin Efendi söylüyor. Sultan Mahmûd Çırağan Sarayı'nı tevsi' itmek istemiş. Mevlevîhâne'yi saraya mülâsık olan Mûsâhib-i Şehriyârî Abdi Bey'in yalısı-

→ →

102-121; a. mlf, "Galata Mevlevîhânesi Son Şeyhi Ahmet Celâleddin Dede'nin Mevlevîlik Tarihine Işık Tutan Şiirleri," İSTEM İslam Sanat, Tarih Edebiyat ve Musikisi Dergisi, Sayı: 13, Konya 2009, s. 133-150).

³⁸ I.Abdulhamid'in damadı, Osmanlı Kaptan-ı Deryası ve veziri olan Hüseyin Paşa hakkında geniş bilgi için bkz. Nejat Göyünç, "Hüseyin Paşa, Küçük", *DA*, İstanbul 1999, IX, 6-8.

³⁹ Gelibolu Mevlevîhânesi ve Ağazâde Mehmet Dede hakkında geniş bilgi için bkz., Barihudâ Tanrıkorur, "Gelibolu Mevlevîhânesi", *DA*, İstanbul 1996, XIV, 6-8.

na kaldırmış.

O zaman meşihatda Şeyh Abdulkâdir Efendi bulunuyormuş. Sultan Mahmûd her mukâbele günü dergâha gelir ve şâyet gelmeyecek olsa o günü gelemeyeceğini ihbâr eder, kendisini beklememelerini bildirirmiş.

Üsküdar Mevlevîhânesi'ni te'sis eden üstâd-ı mûsikî Büyük Ârif Efendi Beşiktaş Mevlevîhânesi'nde kudûm-zen başı imiş. Mi'râciyyenin nevâ faslını ve eski İsfahan âyini bilen bu zâtta pek çok kıymetli, nâdir mûsikî parçaları varmış. Eski İsfahan âyini ve mi'râciyyenin nevâ faslı bu zatla beraber gâib olmuş gitmiştir. Şeyh Abdulkâdir Efendi Üsküdar Mevlevîhânesi'nde medfûndur. Büyük Ârif Efendi kendi te'sis ettiği Mevlevîhâne'de şeyhin kaydının bulunmasını arzu etmiştir.

Şeyh Abdulkâdir Efendi'nin vefatından sonra Beşiktaş Mevlevîhânesi'ne Şeyh Saîd Efendi şeyh olmuş. Bu zât pek büyük üstâd-ı nâyî imiş. Biraderi Salih Efendi'yi, oğlu Yusuf Paşa'yı ve şâkirdi Sâlim Bey'i yetiştirmiş. Bunların her üçü de neyzenlikde işihâr etmişlerdir. Sâlim Bey zamanımıza kadar yetiştirmiştir. Genç seneye kadar ber-hayat idi. Pek çok neyzen yetiştirmiştir.

Şeyh Saîd Efendi'den sonra, oğlu neyzen Yusuf Paşa'yı meşihata getirmek istemişlerse de padişahın Yusuf Paşa'yı muzika-i hümâyûndan ayırmak istemesi ve Yusuf Paşa'nın da her ikisinden vazgeçmemesi, ancak Galata Mevlevîhânesi şeyhi Kudretu'llah ve Yenikapu Mevlevîhânesi şeyhi Osman Efendilerin te'sir-i nüfûzu ve ikisinden birinin terk olunmuş bulmaktaki icbâr ve ısrarları üzerine Yusuf Paşa meşihata getirilmeyerek Şeyh Nazîf Efendi meşihata ta'yîn olunmuştur.

Şeyh Nazîf Efendi 1288/1871 tarihinde meşihata geçmiştir. Sultan Mecid zamanına müsâdiftir. Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Ahmet Celaledin Efendi dedi ki: "Şeyh Nazîf Efendi meşihata geçtiği zaman babamla beraber geldik Şeyh Nazîf Efendi'nin elini öptüm. Nazîf Efendi çok büyük bir zâttı."

Sultan Aziz sarayı tevsî etmek bahanesiyle Beşiktaş Mevlevîhânesi'ni Maçka'ya nakletmiş. O zaman Şeyh Nazîf Efendi vefat etmiş imiş. Şeyh Nazîf Efendi'nin 'ızâm-ı mübârekini oraya nakletmişler. Büyük Ârif Efendi, şeyhi Abdulkâdir Efendi'nin 'ızâmını Maçka'ya nakl ettirmemiş. Üsküdar Mevlevîhânesi'ne nakl etmiş. O zaman merâsim-i mahsûsa ile onun 'ızâmını Üsküdar'a nakl etmişler.

Sultan Azîz, Maçka'da şimdiki Taşlık denilen ve câmi temellerini ihtivâ eden mahalde gayet güzel ve dil-nişîn bir şekilde binâ ettirdiği Mevlevîhâne'nin henüz boyaları tamamen kurumadan burada kışla/cami yaptıracağım diyerek, Mevlevîhâne'yi oradan da kaldırmış, şimdiki Mevlevîhâne'nin bulunduğu Bahâriye'ye nakl ettirmiştir.

Ahmet Celâledin Efendi diyor ki: "Şeyh Hasan Efendi'ye (Şeyh Nazîf Efendi'nin oğlu) dedim ki: Mevlevîhâne'nin Bahâriye gibi hicren bir mahalle nakline niçün i'tiraz etmediniz mi, padişah'tan başka bir yere naklini istemeli idiniz. Şeyh Hüseyin Efendi o vakit pek genç olduğundan sözünün mesmû' olmadığı

yoksa kendisi hiç olmazsa Mevlevîhâne'nin Defterdâr semtinde inşâsını arzu eylediğini fakat Mevlevîhâne'nin inşâsına taraf-ı padişahîden me'mûr edilen zât, güyâ şeyh ailesinin dergâhın Bahârîye'de inşâsını arzu eylemekte olduklarını padişaha söylemesi üzerine Bahârîye'de inşâsına irâde çıkmış olduğunu söylemiştir."

Mevlevîhâne'nin hitâm-ı inşa'atıyla resmî küşâdının icrâsı Abdulhamîd'in bidâyet-i saltanatına müsâdif etmiş. Şeyh Nazîf Efendi'nin 'ızâm-ı mübâreki Maçka'dan da Bahârîye'ye nakl olunmuştur. Semâ'hâne'nin sol cenâhındadır. Şeyh Hüseyin Efendi Hazretleri gayet güzel ney üflerdi. Hocası Neyzen Yusuf Paşa'dır. Şiirde, mûsikîdeki kudreti neyzenlikteki dehâsıyla ... etmiş idi. İşte bu zât benim şeyhim üstadımdır. Ben de Bahârîye Mevlevîhânesi müntesiblerindenim, ben o dergâhtan feyz aldım.

28 Rebî'ü'l-âhir1348/ 4 Eylül 1929

Midhat Bahârî

5. Şeyh Hüseyin Efendi Hazretlerinin Babası Ârif-i Billâh Nazîf Efendi'nin Ter-cüme-i Hâline Âiddir.

(Şeyh Azmî Efendi-zâde Ahmet Celâl Efendi'den duydum.)

Şeyh Nazîf Efendi merhûm, Yenişehir'de Fener'de asîl ve temiz bir ailedendi. Orada bir müddet muallimlik etmiştir. Sonra Konya'ya gitmek üzere Gelibolu'dan geçmiş babamla görüşmüştür. Konya'da Dergâh-ı Pîr'de aşçı dede olan Nesîb Dede'ye inâbe etmiştir. Bu ziyaretini aynı şekilde Gelibolu'dan geçmek ve babamla görüşmek suretiyle üç defa tekrarlamıştır. Hattâ bir defasında Konya'da bir kış altı ay Dergâh-ı Pîr civârındaki Sultan Veled Medresesi'nde ikâmet etmiş ve bu sûretle seyr ü sülûkunu ikmâl etmiştir. Üçüncü defaki ziyâret avdetinde hilâfet almış. Yenişehir-i Fener'de mevcûd Mevlevî zâviyesine ilâveten kendi tarafından ikinci bir Mevlevîhâne tesis edilmiştir. Hattâ Mevlevîhâneyi bilâhere matbah vesâire ilave ederek âsitâneye çıkarmıştır.

Konya'ya gidip geldikçe bi't-tab' İstanbul'dan geçerci. Bu arada kendisine mülâkî olan zâtların çok muhabbetini kazanmış. Hattâ İstanbul'da kendine inâbe eden bir hayli kimseler de olmuştu.

İstanbul'da kalmış ve sohbet-i mürşidânesinden her zaman müstefid olmasını isteyen bu tâliblere kendisinin de bizi arzu ettiğini inşâllâh muvaffak da olacağını söyleyerek müştâklarını sevindirirdi.

Hemdem Çelebi zamanında Beşiktaş Mevlevîhânesi inhilâl etmişti. Ki burası şimdiki Çırağan Sarayı'nın yanı başında Sultan Mahmûd'un pek sevdiği iki musâhibi vardı: Said Efendi ve Abdi Bey. İşte Abdi Bey'in yalisını Sultan Mahmûd Mevlevîhâne'ye tahvîl ederek Çırağan Sarayı'ndaki Mevlevîhâne'yi oraya nakletmiştir. İstanbul'daki dostlar ve muhibleri tarafından vâki' teşebbüs üzerine Şeyh Nazîf Efendi Beşiktaş Mevlevîhânesi'ne meşîhate ta'yin edildi.

Bu ta'yîn Sultan Abdulhamid'in cülûsu zamanına tesâdüf eder.

Ben çocuktum. Yedi sekiz yaşlarında vardım. Bir yaz İstanbul'a gelmiş. Ak-

rabamızdan olan Şâir Ziyâ Paşa'nın evinde misafireten oturuyorduk. Şâir Ziyâ Paşa'nın annesi benim annemin halası idi. Ekseri yaz mevsimlerinde gelir orada kalırdık. Ziyâ Paşa'yı Abdulmecid çok severdi. Aralarında samimi bir muhâdenet vardı. Ziyâ Paşa ekserî zamanını sarayda Abdulmecid'in yanında geçirirdi. Birlikte satranç oynarlardı. Ancak haftada iki gece konağa gelebilirdi. Gayet müşkil-güşâ vakûr bir babası vardı. Hiç gözümün önünden gitmez. Ziyâ Paşa'nın kız kardeşi Fadîle Hanım gelin oldu. Arnavut Köyü'nde burunda bir büyük yalı vardı. İşte o yalaya gelin gitti. Bizden bazımız o düğünde bulunduk. Ne âlemlerdi.

İşte o yaz bir gün lalamız, beni ve büyük kardeşimi alarak birlikte bizi Beşiktaş Mevlevîhânesi'ne götürdü. O günü mukâbele günü idi.

Beşiktaş Mevlevîhânesi'nde kırk dane hücre-nişîn dede vardı. Yirmi yedi matbah cânı vardı. Hatta hücreler dedeleri istî'âb etmiyor. Her hücrede iki dede bulunuyordu. Bu da kâfi gelmemiş idi. Mescide giden koridorda da geceleri altı yedi dede yatmak mecburiyetinde kalmış idi. Bu derecede dergâha karşı bir şevk vardı.

O günü mukâbelede bulunduk. Ben henüz semâ' çıkarmamıştım. Mutribde kenarda durarak seyrettim. Mutribde tamam on sekiz neyzen vardı. Âyin okuyanlar da bir o kadar bulunuyordu. Hele semâ' bir âlem di.

Şeyh Nazîf Efendi'nin sağında hemân yanı başından itibaren sol tarafında yanı başına kadar semâ'zenler iki saf olmuş dizilmişlerdi. Sultan Veled Divânî'nda post önünde nikâb selâmını karşılıklı ikişer kişi yapıyorlardı. Yâ Rabbi ne rûhâniyyet ne ihtîşâm di.

Vaktâ ki Sultan Veled devri bitti. Semâ' başladı. Semâ'zenlerin yarısı hırkalarını çıkarıp semâ'a girdiler. Diğer yarısı ayakta durdular. Onlar iki selâmı bitirdikten sonra onlar hırkalarını giydiler. Diğerleri gibi semâ'a girip iki selâmı da onlar yaptılar.

Biz semâ'dan sonra Gelibolulu dedelerden birinin hücrelerine gittik. Şeyh Nazîf Efendi'nin yanında misafirleri vardı. Onlar dağıldıktan sonra lalamız bizi alıp Şeyh Nazîf Efendi'nin yanına götürdü. Büyük bir odada yan tarafta yerde bir erkân minderinin üzerinde oturuyordu. Başındaki sikkesi ta kaşlarının üzerine kadar inmişti. Nûrânî bir sîmâ üzerinde görünen bıyık ve sakalının verdiği vakar ile pek mehîb görünüyordu. Hâlâ bu günkü gibi gözümün önündedir. Biz odaya girer girmez başındaki sikkeyi kaşları üzerinden kaldırarak bize dönüp baktı ve:

-Gelin bakalım Azmî gülleri. Dedi.

Biz elini öptük, karşısında oturduk. Ağabeyime hitap ederek, bir hayli görüştü. Ve bize iltifatlar etti. Sonra bizi aldı içeriye hareme götürdü. Hanımlara takdîm etti. En küçüklü olduğum için beni okşadılar, sevdiler. Benim haremde kalmaklığımı istediler. Ammâ ben küçüktüm kardeşlerimden ayrılmadım. Birlikte beni de alıp Şeyh Nazîf Efendi selâmığa çıkardı. Orada oğlu Şeyh Hüseyin Efendi'nin odasına götürdü. Şeyh Hüseyin Efendi ile tarih-i velâdetimiz birdir. Şeyh Hüseyin Efendi hocası gelmiş. Ders alıyordu. Şeyh Nazîf Efendi seslendi.

Bizi kendisine takdîm ederek; misafirlerine ikrâm etmesini söyledi. Üç gece dergâhta misafir olduk. Geceleri mehtâbda deniz kenarına kanepeler koymuşlardı. Çıkar otururduk. Dedelerin bazıları denize girerler, banyo yaparlardı. Onları seyrederek eğlendik. Hoşça bir vakit geçirdik.

Şeyh Nazîf Efendi'nin intikâli Sultan Abdulazîz'in evâil-i saltanatına müsâdiftir.

Şeyh Nazîf Efendi merhûmun çok değerli müridleri vardı. Ekserîsi erbâb-ı fazîlet ve kemâldendi. Bunlardan biri olan şâir Râib Bey pek sevdiğim bir zâtı. Hoş sohbet, ehl-i dil, ehl-i kemâl bir Mevlevî idi. Bu zât Şeyh Nazîf Efendi'nin hayranı idi. Her zaman söyler ve tahassürle anardı.

Derdi ki:

“Üç sene muntazaman hizmetinde bulunmuştum. Âh bu üç sene benim asıl ömrüm ve mahsûl-ı hayâtımdır. Bu üç sene bütün ömrüme, bütün zevk ve neş'eme, elhâsıl bütün saâdet ve inşirâhıma mu'âdildir.” Böyle bir derviş yetiştiren bir şeyh nasıl kemâl sahibi olduğu düşünölmeli.

Babam derdi ki:

Şeyh Nazîf Efendi, ehl-i hâl ve keşf ü kerâmet ve kemâl sahibi bir zâtı. Ona intisâb edenler hakikaten müstefid oldular.

10 Şaban 1356/ 17 Eylül 1928

Midhat Bahârî

6- Yalnızbağ Mevlevî Zâviyesi⁴⁰

(Emlâk-i metruke idâresi memurlarından Ken'an Bey'den duydum.)

1914'den itibaren dört buçuk sene süren ilk vak'a harb-i umûmîde cereyân etmiş. Ken'an Bey diyor ki:

“Harbiye Nezâretince Kafkas Cephesi'ne gidecek Alman hey'et-i sefiriyyesini götürmek üzere memur edildim.

Yolda Sivas'a uğradık. Sivas'ta Mevlevîhâne'ye misafir edildik. Mevlevî şeyhi bize pek çok ikrâm ve ihtirâz gösterdi. Gece esnâ-yı musâhabetde bana:

“Gideceğiniz yolda buradan takriben dört konak ileride (Yalnızbağ) nâmiyla bir kasabaya uğrayacaksınız. Burada (Salih Dede) nâmında bir Mevlevî şeyhi vardır. Eğer onunla sohbet etmek şerefine nâil olursanız sizi bahtiyâr addederim. Herkese çıkmaz çok muhterem bir zâttır. Kendisiyle görüşmek fırsatını elde etmeğe her halde çalışınız.” dedi. Gündüz icrâ edilen semâ' âyininde bulunduk. Almanlar çok mahzûz oldular.

Biz kalacağımız konak yerlerinde ihdârâtda bulunulması için daima bir gün evvel kaldığımız mahalden telgrafla Alman hey'et-i sefiriyyesinin gelmekte olduğunu ve yatılacak yerin ihdârını bildirirdik. Bi't-tab' Yalnızbağ'a da geleceğimiz geceyi telgrafla bildirdik. Orada memleketin eşrâf ve me'mûrîni bizi istikbâl

⁴⁰ Hikmet Atik, “Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hatıralarında Yalnızbağ Mevlevîhânesi ve Erzincan”, *Uluslararası Erzincan Sempozyumu Bildirileri*, Erzincan 2016, s. 795-801.

ettiler. Ve Salih Efendi'nin hangâhında misafir edileceğimizi söylediler.

Mevsim kış idi. Öyle bir soğuk vardı ki ben değil, soğuğa alışık olan Almanlar bile titriyorlardı. Tekkeye gittik. Salih Efendi bizi karşıladı. Üzerinde beyaz bir fistan, ayağında beyaz bir şalvar, kolları sıvanmış, göğsü açık, uzunca nûrânî beyaz bir sakal ile Salih Efendi'yi görünce hayretler içinde kaldık. Her taraf beyaz karlar içinde idi. Salih Efendi de beyazlara bürünmüş olduğu halde karşımızda bir melek gibi nûrânî görünüyordu. Almanlar sordular:

“Şeyh Efendi üşümüyor mu? (Hey'et-i sefiriye makâmındaki tercümân vâsıtasıyla görüşüldü.)

Şeyh Efendi:

“-Hayır. Bizim soğuşumuzu Cenâb-ı Hak Erzincan Kazâsı'na verdi. Biz neye üşüyelim.”

Bu cevabı bir latîfe gibi telakkî ederek gülüştük.

Salih Efendi bize fevka'l-âde ikramlar etti. Gümüş bir sofranın üzerinde hey'et-i sefiriyyeye yemek yedirdi. Bu zât o kadar nâtıka-perdâz, o kadar yüksek fikirli bir zât idi ki tarîf edemem. Oranın ahvâl-i mevki'yye, coğrafiyye ve siyâsiyyesi hakkında derin etraflı ma'lûmât verdi. Almanları tenvîr etti. Hükûmetin siyâset-i dâhiliyesinden tenkid-kâr bir sûrette bahsetti. O kadar güzel ve müfid sözler söyledi ki; Almanlar kemâl-i dikkatle müstefidâne dinliyorlardı. Gece yarısına kadar bizi müsâhabet-i ârifâne ve vâkîfânesiyle hakikaten teşne-yâb eyledi. Sabahleyin yine bizi teşcî' ve taltîf etti. Almanlara “Türklerin iyiliği için çalıştığınız cihetle size duâ ederim” dedi. Bana ayrıca iltifât-ı mahsûsa gösterdi.

Ben me'yûs idim. Kafkas Cephesi'nden sağ olarak avdet edeceğime ümîdvâr değildim. Salih Efendi benim me'yûsluğumu anladı. Kalbime kuvvet verecek sözler söyledi. “Cenâb-ı Hakk'ın lütfuna nihâyet yoktur. Sâlimen ve memnûnen avdet edersin. Me'yûs olma.” dedi. Ve avdetinde tekrar kendisinde misâfir kalmaklığımı tenbîh etti.

Erzincan'a vusûlümüzde ilk işim Erzincan kadısını görmektir. Vali bizi istikbâl etti. Erzincan Valisi Memdûh Bey idi. Bu zâtle tanış çıktık. Eski ehlibâmdan idi. Kendisine kadı efendiyi görmek istediğimi söyledim.

“-Canım bu zâtı görüp ne yapacaksınız. Yanına giderseniz sıcaktan bunalırsınız. Bunun kadar sıcak seven adam olmaz.” dedi.

Her ne ise arzumza binâ'en biz kadının nezdine götürdü. Bir de ne görelim. İki kürk biri biri üstüne giymiş. Odada iki soba yanıyor. Herkes içeride buram buram terliyor. Kadı efendi ise, odanın bu kadar sıcaklığına rağmen soğuktan titrediğini söylüyordu.

Kadı efendiyi görmekteki arzumuzun sebebi ve müşâhedemizi Vali Memdûh Bey'e anlattım. O da Salih Efendi'nin mezâyâsından senâ-kârâne bahsetti. Büyük bir adam olduğunu söyledi.

Hülâsâ Kafkas Cephesi'ne gittik. Ben orada dokuz ay kaldım. Orada başıma bir rahatsızlık geldi. Ordu tedâvim için beni İstanbul'a gönderiyordu. Enver

Paşa'ya takdîm edilmek üzere bir takım eşyaları ve hediyeleri de götürmekle memur edildim. Benim emrime eski binek otomobil ile bir kamyon verdiler. Ben müreffehen geliyordum.

Yalnızbağ Kasaba'sına gelince Salih Efendi'ye misafir olmak üzere gittim. Beni husûsî odasında kabul etti. Bu zât evlenmemiş bekâr bir adamdı. İki dede hizmetine memur idi. Odanın iki yanlarına beyaz postlar yayılmıştı. Salih Efendi'nin oturduğu postun rengi kırmızı idi. Önünde küçük bir masa gibi rahle vardı. Üzerinde kitaplar duruyordu. Kendisinin oturduğu yerin sağında ve solunda iki büyükçe şam'dân vardı.

Ben elini öpmek üzere yanına gittiğim zaman tebşîrle beni kabul etti. Bir hayli görüştük. "Bu harb-i umûmî bir musîbettir. Biz bu harbe girmemeli idik." dedi. Ve bana bir teneke bal ve bir seccâde hediye ederek, "Bu seccâdeyi gördükçe beni yâd edersiniz." dedi. Beni iltifatlarıyla mahzûz ve mahbûb kıldı.

11 Cemâziye'l-ülâ 1349/ 20 Teşrîn-i evvel 1930

Midhat Bahârî

7. Galata Mevlevîhâne si'nin Tarihçesi.

(Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Ahmet Celâleddin Efendi'den duydum.)

Galata Mevlevîhânesi'nin bânisi İskender Paşa'dır. Bu zâtın yazdığı vakıf-nâmenin tarihi 897 olup bunda Vize Kazası'ndaki arazisini dergâha vakfediyor. Ve dergâhın ilk meşîhatına Yunus Dede'nin ta'yîn kılındığını gösteriyor. Sultan Bâyezid-i sâni zamanına tesâdüf ediyor.

Sefine-i Mevlevîyye sahibi Sâkîb Dede Efendi⁴¹, Sefine'sinde dergâhın ilk meşîhatına Sultan Dîvânî Hazretlerinin bulunduğunu yazması, müşârün ileyhin dergâhın ta'mîr ve tecdîdine delâlet ederek ikinci bânî olmasından ve bi't-tab' Sâkîb Dede'nin vakıf-nâmeyi görmemiş bulunmalarından inti'âş etmiştir. Sultan Dîvânî Hazretleri, Yavuz Sultan Selim'in daveti üzerine 919-920 yıllarında İstanbul'a gelmiş ve meşhûr dergâhta misafir olmuşlardır. İhtimal ki mukâbele dahi yapmışlardır. Dergâhta bulunmaları müddetince îfâ-yı meşîhat etmiştir.

21 Rebî'ül-âhîr 1348/ 17 Teşrîn-i sâni 929

Midhat Bahârî

8. Şeyhim Üstadım Hüseyin Fahrî Dede Efendi⁴² Hakkında

(Galata Mevlevîhânesi şeyhi Ahmet Celâleddin Efendi'den duydum.)

Şeyh Hüseyin Efendi iyi Fârisî bilirdi. Arabî de tahsîl etmişti. İrfânî zekâsı hâriku'l-âde idi. Bu kadar yüksek bir irfâna mâlik kimseye tesâdüf etmedim. Hüdâ-dâd bir irfâna sahip olan Hüseyin Efendi'nin zerâfetine, nüktedânlığına, irfân ve kemâlâtına hayrân biriyim. Benim şeyhim idi. Bu irfânı, bu kemâlâtı o tahsîl ile sohbet ile kazanmış değil idi. O kâmil bir insan olarak doğmuş idi.

⁴¹ Sakîb Dede (1148/1735)'nin hayatı eserleri ve *Sefine-i Mevlevîyye* adlı eseri hakkında geniş bilgi için bkz, Ahmet Arı, "Sakîb Dede", *DİA*, İstanbul 2009, XXXVI, 4-5.

⁴² Bkz, Hakan Türkben, age.

Bazıları, kendisine mürebbi tayin olunan ser-tabbah Râşid Dede'nin sohbet-i ârifânesiyle yetişti, derler. Hâlbuki bence Râşid Dede'ye mülâkî olduğu zaman on sekiz yaşında bulunan Şeyh Hüseyin Efendi o sinn-i sâlde iken bile birkaç Râşid Dede değerinde kabiliyette idi. Bence Râşid Dede onun ârifâne sohbet ve onun iksîr-i nazarıyla olgunlaşmıştır ve kemâle ulaşmıştır.

Babam, Şeyh Azmî Efendi⁴³ Mısır'dan bazı işlerinin takip ve intâcı için beni İstanbul'a gönderir ve takip olunacak işlerin bir pusulasını da yazar bana verirken derdi ki:

“Şimdi sen İstanbul'a gidince Hüseyin Efendi'yi bulursan, yanında yan gelir oturur, tatlı sohbetlere dalarsın. Bizim işleri artık Hak vere, unuttur gidersin.”

Fi'l-vâki' ben İstanbul'a gelince, doğru Bahâriye Mevlevîhânesi'ne gider, Hüseyin Efendi'de misafir olurdum. Onun güzel sohbetleri beni öyle teşne-yâb ederdi ki tarif edemem.

12 Reb'ül-âhir 1349/ Eylül 1930

Midhat Bahârî

9- Türk Mûsikisine Âid Bir Hâtîrâ:

Zekâî Dede,⁴⁴ Eyyûbî Mehmet⁴⁵ Bey'in şakirdi imiş. Ara sıra Eyyûbî Mehmet Bey'le birlikte Dede Efendi'yi ziyarete giderlermiş. Dede Efendi, Zekâî'de gördüğü mûsikî istidâdını takdîr ederek bir gün Zekâî Dede'ye demiş ki:

“Sen Eyyûbî Mehmet Bey'den yine ders almaya devam et. Fakat onun haberi olmadan ve ona ihsâs etmeden bana da ara sıra gel, sana mûsikî göstereyim. Seni çok müste'id buldum.”

Zekâî Dede de; Dede Efendi'nin bu iltifat ve teveccühüne memnûn olarak, ara sıra Dede'ye de mülâzemet etmekten vazgeçmemiş. Ve kendisinden çok istifâde etmiş.

Dellâl-zâde İsmail Efendi,⁴⁶ Eyyûbî Mehmet Bey, Dede Efendi'nin en güzîde şakirdleri imiş. Onun için biri birlerini pek çekemezler, kıskanırlarmış.

Dellâl-zâde bir eser bestelediği zaman, şakirdlerine meşk eder. Ve sonra da:

“Eyyûbî Mehmet Bey bakalım böyle bir eser yapsın” dermiş.

Bunu Eyyûbî Mehmet Bey'e yetiştirirler.

Mehmet Bey, en müste'id şakirdi olan Zekâî Dede'ye, kendisinin istediği bir makamda istediği bir güfte ile bir beste yapmasını söyler:

⁴³ Hüseyin Azmî Dede'nin hayatı eserleri hakkında daha geniş bilgi için bkz., Sâfi Arpağuş, *Gelibolu'dan Kahireye Bir Ömür, Son Devir Mevlevîlerinden Hüseyin Azmî Dede-Hâl Tercümesi ve Risâleleri*, İfav Yay., İstanbul 2014.

⁴⁴ Ünlü Türk musikisi bestekârı ve musiki hocası Zekâî Dede hakkında geniş bilgi için bkz, Nuri Özcan, “Zekâî Dede”, *DİA*, İstanbul 2013, XLIV, 195-196.

⁴⁵ Türk bestekârı, sâzende Eyyubî Mehmet Çelebi (1804-1850) için bkz., Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, Millî Eğitim Yay., İstanbul 1974, II, 19.

⁴⁶ Türk musikisi bestekârı Dellalzâde İsmail Efendi (1797-1869) hakkında bkz., Nuri Özcan, “İsmail Efendi Dellalzâde” *DİA*, İstanbul 1994, XXIII, 95-96.

O da “Peki” der ve besteyi yapmaya başlamış.

“O gülün güلزâr-ı hüsnü bâd-ı gaflet bulmasun”

Mısrayla başlayan bir nazma, bayâtî makâmında bir beste yapar. Bu besteyi Dellâl-zâde’nin çıraklarına meşk ederler ve sonra Mehmet Bey onlara der ki:

“-Hadi bunu hocanıza okuyunuz. Ve kendisine deyiniz ki:

Bu benim şakirdim Zekâî Dede’nin bir bestesidir. O bunun kadar güzel bayâtî bir beste yapsın da sonra gelsin benimle boy ölçsün.”

Fî'l-hakîka, bu sözü giderler, Dellâl-zâde’ye söylerler. Dellâl-zâde’nin çok canı sıkılır. Ve hiçbir şey söylemez.

Fakat müddet-i ömrünce o tarihten sonra artık bayâtî makâmında beste yapmaz.

Midhat Bahârî

10. Semâ’ Dedem Hâfız Melek⁴⁷

Adı Muhammed Celâl, babası Mevlevî Tarîkatı’ndan ve Kasım Paşa Mevlevîhânesi muhiblerinden Mustantık Muhammed Zühdü Efendi, anası Zehrâ Hanım’dır. Küçük Mustafa Paşa’da Âşık Paşa Mahallesi’nde 1288-1870 tarihinde doğmuştur.

Şeyh Said Efendi’nin Âşık Paşa İbtidâî Mektebi’nde ilk tahsîlini yaptı. Kadı Çeşmesi Mektebi’nde Hâfız Ârif Efendi’den hıfzını bitirdi. 1305-1887’de meşhûr Hâfız Sâlih Efendi’den kıra’at okudu. Ve aşereyi ikmâl etti. Ta’lîk yazısını meşhûr Hâfız Sâmi Bey’in şakirdi Sultan Selim Câmî’i Müezzini Hulûsî Efendi’den, Mevlevî âyinlerini ve mûsikîyi Zekâî Dede’den, yine bir kısım âyinlerle beraber ney üflemeyi de Zekâî-zâde Hâfız Ahmet Efendi’den meşk etti. Daha küçükken Kasımpaşa şeyhi Ali Rızâ Efendi’den sikke giydi. Ve semâ’ı orada çıkardı. Semâ’ dedesi Kasımpaşa Mevlevîhâne’si semâ’zen başısı meşhûr semâ’zenlerinden Defter-i Hâkânî hulefâsından Mehmet Efendi’dir. Bahâriyye Mevlevîhâne’si şeyhi mürşidim Hüseyin Fahrî Dede’ye intisâb etti.

Hâfız Celâl Efendi Mevlevîler arasında Hâfız Melek adını almıştır. Kuvvetli bir hâfızaya ve mûsikî tabiatına mâlikti. Nota bilmezken âyinleri, Zekâî Dede’den nasıl meşk etmişse hiç bozmadan öylece okurdu. Hiçbir neyi de unutmazdı. Muhtelif makâmlarda bestelenmiş olan âyinlerdeki;

Ey ki hezâr âferîn bunca sultân olur

Kulu olan kişiler Hüsrev ü Hâkân olur

Beytini birbirini müteâkib olmak üzere herhangi bir makâmdan isterseniz okumak kudretini gösterirdi. Hayatını Mevlevîhânelere vakfetmişti. Haftanın âyin günlerinde İstanbul’daki Mevlevîhânelere gider, âyin okurdu. İmâmet hizmetinde bulunurdu. Aynı zamanda kuvvetli bir semâ’zendi. Güzel semâ’ ederdi.

⁴⁷ Hafız Melek hakkında geniş bilgi için bkz., Nuri Şimşekler, *Pîr Aşkına*, s.160; Saadettin Nüzhet, *Türk Müsîkisi Antolojisi*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1943, II,491.

Bir hayli, semâ'zenler, bir hayli âyin-zenler yetiştirmiştir. Semâ'zenlerinden biri ben olduğum gibi, âyin okuyanlardan biri de Tüccârân-ı Zahîre Borsası'na mün'tesib Mehmet Eşref Bey'dir. Galata Mevlevîhânesi'nde ara sıra kudûm-zen başı-lık yapardı.

Hayatında bazı husûsiyetleri vardı. Yol yürümekte fevka'l-âde bir kudret gösterirdi. Herkesin yürüyemediği bir yolu o meşakkatsızce yürürdü. Bir aralık Bebek Câmî'ine hıdivin vâidesi Mısır'dan en güzide hâfızları getirmiş, Ramazan'da öğleden sonra mukâbele okuyordu. Sesleri güzel bu hâfızlardan Kur'ân'ı dinlemek şevkiyle vapur saatleri uygun gelmediğinden, Küçük Mustafapa-ş'a'dan Bebek'e kadar yayan olarak giderdi. Sohbet ettiği Mevlevî urefâsından ara sıra bahseder bilhassâ Galata Mevlevîhânesi hücre-nişinlerinden Hilmi De-de'yi çok senâ ederdi. Mevlânâ'nın şiirlerini, sözlerini fakîre tercüme ettirir, bu tercümelere dinledikten sonra her birinin içinde ne güzel nükteli manâları bulur, anlatırdı.

11. Türk Mûsikî Tarihine Aid Bir Hâtîrâ

Sultan Mecid devrinde idi, İsmâil Dede⁴⁸ baş müezzin, Mustafa İzzet Efendi de baş imamdı.

Dede Efendi, Ramazan gecesi bir akşam terâvihde, acemaşîrân makâmında bazı eserler okumuş idi. Mustafa İzzet Efendi de mihrabiyeyi hiç işitilmemiş bir makâmdan okudu. Dede Efendi şaşaladı. O da ona karşı yine hiç işitilmemiş bir makâmdan bir âyin parçası okumakla mukâbele etti.

Sultan Mecid mûsikî-şînâsıdı. Baş imamla müezzin başının gösterdikleri bu nâ-şâyende mahâret-i mûsikîyye Padişah'ın dikkat-i nazârından kaçmamış idi. Namazdan sonra her ikisini de huzûruna davet etti.

Mustafa İzzet Efendi'nin okuduğu aşr-i şerîf ile ona mukâbeleten Dede Efendi'nin âyin parçasının hangi makamlardan olduğunu kendilerine sordu. Her ikisi de tabiatlarının ve mûsikîdeki heyecanları sevgiyle bu makâmlarda okuduklarını söylediler. Bunun üzerine Padişah'ın emriyle mûsikî makamâtında henüz ta'ayyün etmemiş olan bu makâmlardan Mustafa İzzet Efendi'nin okuduğu makâma "şevk-efzâ" Dede Efendi'nin okuduğu makama da "ferah-fezâ" adlarını verdiler.

Sultan Mecid, hoşuna giden ferah-fezâ makâmında bir âyin-i şerîf bestelemesini Dede Efendi'ye emr etti.

Dede Efendi bu makâmda bir şâh-eser-i mûsikî addolunan bir âyin-i şerîf bestelemiş idi. O asrın güzide ve mûsikî-şînâslarından Şakir Ağa bu vak'alardan haberdâr oldu. O da ferah-fezâ makâmında güzel bir fasıl besteledi. Ve bunu şakirdlerine ta'lîm ediyordu.

Bir gün, tesâdüf bu ya, Dede Efendi Şâkir Ağa'nın evinin önünden geçerken Şâkir Ağa'nın talebesine ferah-fezâ makâmından bir fasıl meşk etmekte oldu-

⁴⁸ Türk musikisi bestekârı, Hammâmizâde İsmail Dede Efendi hakkında geniş bilgi için bkz., Nuri Özcan, "İsmail Dede Efendi, Hammâmizâde", *DİA*, İstanbul 2001, XXIII, 93-95.

ğunu duydu. Bir müddet kapının önünden ayrılmadı, dinledi. Şâkir Ağa mûsıkî-şinâs olmakla beraber güzel sesli de idi. Kıvrak ahenklerle bu mûsıkî ta'liminde Şâkir Ağa'nın tatlı nağmeleri, Dede Efendi de mûsıkî hislerini, mûsıkî şevklerini tekrar canlandırdı. Ve aynı zamanda kendisinin nâmına izâfe edilen bir makâmda kendinden evvel başkasının bir fasıl yapması biraz da hoşuna gitmişti.

Hemen evine gidip bir haftada ferah-fezâ makâmından güzel bir fasıl yaptı. Ve saray mûsıkî hey'etine ta'lim ederek Pâdişâh'a arz etti.

"Kasr-ı Cennet" diye başlayan bu fasıl, Topkapu Sarayı'nda ilk defa okundu. Sultan Mecid'in pek çok takdîrlerini celb etti.

Ahmet Midhat

12- Mûsıkî Notaları

Şark mûsıkîsinde kâr-ı nâtık: Güfte ve bestesi bir yürüyen mûsıkî parçasına denir.

Meselâ güftede rast derken rast makamını, ferah-fezâ derken ferah-fezâ makamını yaparak okunur.

Şimdiye kadar memleketimizde dört kâr-ı nâtık yapılmıştır. Birini Hatib-zâde, ikisini Dede Efendi, birini de Zekâî Dede yapmıştır.

Şark mûsıkîsinde kâr: Güftesini terennüme beraber başlayan mûsıkîdir. Râuf Yektâ Bey, Fuzûlî'den intihâb ettiği bir güfteye yegâh makâmında güzel bir kâr bestelemiştir.

Şark mûsıkîsinde beste adı verilen mûsıkî parçası: Bir mısradan sonra terennüme başlayan eserdir.

Şark mûsıkîsinde nakş: İki mısradan sonra terennüme başlayan mûsıkîdir. Yani dört mısradan ikişer mısra okunduktan sonra terennüme söylenen eserdir.

İbn-i Sînâ bir kitabında: Altmış nev'i asabî hastalık vardır ki, mûsıkî ile tedavi edilir.

Mûsıkî-şinâs Hâfız Sa'deddin Efendi'den duydum; Tanbûrî Cemil Bey⁴⁹ kendi anlatmış:

Bir gece Tanbûrî Cemil Bey, geç vakit Laleli'den geçiyormuş. O civârdaki bütün köpekler etrafını sarmışlar. Cemil Bey ne yapacağını şaşırılmış. Derken orada hemân mûsıkînin i'câzkâr te'siri hâtırına gelmiş. Sokakta bir köşeye büzülerek elindeki tanburla taksime başlamış. Bu yanık nağmeyi duyan ve etrafına toplanan köpeklere yavaş yavaş bir sükûn gelmiş. Biraz sonra hepsi divar diplerine büzülüp uykuya dalmışlar. O da bu suretle köpeklerin şerrinden kurtularak yoluna devam etmiş.

Zekâî-zâde Ahmet Efendi dermiş ki:

Okuyanlar içinde Behlül Efendi'den, nây-zenler içinde de Bahâriye Mevlevîhânesi Şeyhi Hüseyin Efendi'den hiçbir zaman souk (soğuk) bir nefha duymadım. Her nağmeleri temiz, duygulu ve gayet ruha neş'e verirdi.

⁴⁹ Büyük Türk musikicisi, virtüözü ve bestekarı Tanbûrî Cemil Bey (1871-1916) hakkında geniş bilgi için bkz., Nuri Özcan, "Cemil Bey, Tanbûrî," *DİA*, İstanbul 1993, VII, 326-327; Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, İstanbul 1969, 125-130.

Eyyübî Mehmet Bey'in değerli iki şakirdi vardı. Biri Zekâî Dede, biri de Tûr-bedâr Ahmet Efendi. Bir gün Eyyübî Mehmet Bey sûz-i dil makâmından iki beste yapmış. Bunu iki güzîde şakirdi Zekâî Dede ile Mutaf-zâde'ye geçmiştir. Sonra Yenikapu Mevlevîhânesi'ne giderek, Dede Efendi'nin yaptığı besteden bahsederek şakirdlerinin okumasını ve îcâb eden yerlerinin tashîhini ricâ etmiş. Zekâî Dede ile Hamdî Efendi okumuşlar. Dede Efendi çok beğenmiş.

Ve demiş ki: Bir fasıl olmak için bu iki bestenin, iki semâ'ı ister. Bu semâ'ilerin ağır semâ'ilerini Zekâî Efendi, yörük semâ'ını da Mutaf-zâde bestelesin. Gelecek haftaya burada kendilerini dinleyelim.

Zekâî Dede, Dede Efendi'nin dediklerini bir hafta içinde ağır semâ'yi hazırlamış. Hâlbûki Hamdî Efendi'nin beste yapmakta ihtisâsı olmadığından buna ait yörük semâ'yi Eyyübî Mehmet Bey kendisi bestelemiştir. Ve sonra Hamdî Efendi'ye geçmiştir.

Hafta başı gelmiş Zekâî Dede, bestesini okumak ve hocasına tashîh ettirmek üzere evine gitmiş. Ne görsün Eyyübî Mehmet Bey, Hamdî Efendi nâmına yaptığı yörük semâ'yi Hamdî Efendi'ye geçmekle meşgul. Biraz oturduktan sonra yaptığı besteyi okuyacağından tashîhini hocasından ricâ etmiş. Eyyübî Mehmet Bey çok beğenmiş, "Tashîh edilecek yeri yok ber-hüdâr ol" demiş. Ve birlikte Dede Efendi'ye geçmişler.

Dede Efendi, Zekâî Efendi'nin ve Hamdî Efendi'nin sûz-i dil makâmında yaptıkları bu semâ'ileri kendilerinden dinlemiş. Zekâî Dede'ninkini çok beğenmiş. Hamdî Efendi'ninkine de güzel demiş. Zekâî Dede'de gördüğü fevka'l-âde mûsikî istidâdını takdir ederek, Eyyübî Mehmet Bey'den gizlice "Oğlum sen bana hocandan gizli haftada iki defa gel. Birlikte meşk edelim. Seni yüksek bir kabiliyette buluyorum. Yetişmeni isterim." demiş.

Zekâî Efendi de o tarihten itibaren Dede Efendi'ye de devam etmeğe başlamıştır.

Midhat Bahârî

13- Şevket Gavsî'nin⁵⁰ Bir Muzibliği

Bir gün neyzen Şevket Gavsî, mûsikî üstadlarından Zekâî Dede Ahmet, Raûf Yektâ ve Hâfız Sadeddin'i bir gece yatisına Kanlıca'daki evine davet eder.

Güz mevsiminin ilk ayında bir pençşembe akşamı üçü birlikte köprüde buluşarak Kanlıca'ya giderler. Vermiş olduğu adresle evi bulur, kapıyı çalarlar. Neden sonra kapı açılır.

Kapuyu açana; "Şevket Gavsî Bey burada mı?" diye sorarlar. "Evet, burada fakat uyuyor." Cevabını alırlar. "Falan falan geldiler, diyerek uyandırınız." derler.

Biraz sonra Şevket Gavsî, gözlerini kamaştırarak arkasında bir entari, üzerinde bir hırka, başında da bir arakiyye olduğu halde kapıya gelir. "Oo, siz mi geldiniz, ne güzel, şimdi geliyorum." diyerek geriye döner. Ve bir müddet kapıda

⁵⁰Türk müzisyeni Dânişmendzâde Şevket Gavsî, 1290/1873 yılında Silistre'de doğmuştur. Mudanya kaymakamı Hasan Dâniş Bey'in oğludur. Edirne Askerî Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra İstanbul'da bir süre Mülkiye Mektebi'nde eğitim görmüştür. Yenikapı neyzenbaşısı Hilmi Dede'den ney meşk etmiştir. 1954 yılında vefat etmiş, Edirnekapı'da defnolunmuştur. Geniş bilgi için bkz., Yılmaz Öztuna, *Türk Musikisi Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Yay., İstanbul 1969, I, 227; İnal, *Beytur' Son Asır Türk Şairleri*, I, 275.

onları beklettikten sonra tekrar giyinmiş olduğu halde kapıya inerek; “Buyurun haydi gidelim.” der. Misafirlerini alır deniz kenarında bir yalya götürür. Bu yalya şûrâ-yı devlet azâsından İsmet Bey nâmında bir zâtın yalısı imiş. Uşaklar misafirleri alır bir salona götürürler. Aradan biraz zaman geçtikten sonra ev sahibi süklüm püklüm büküm misafirlerin yanına gelir. “Safâ geldiniz.” diye tatyîb eder. Ev sahibinin hâl ve tavrında bir mahcûbiyet ve hayretin tebârüz ettiğini misafirler görürlerse de bir şey demezler.

Bir aralık Şevket Gavsî dışarıya çıkar. O sırada hâne sahibi kemâl-i mahcûbiyetle der ki:

“Efendim teşrifinizden son derecede mufahham oldum. Ancak evde hiçbir kadın olmadığı bu vakitte pek ateşim bulunduğu için size nasıl ikrâm edeceğimi düşünerek utanıyorum. Vâkı’ a uşağı gönderdim, balık falan gibi bulunabilecek yemekleri ihzâr edeceğim. Ancak evvelden hiç haberim olmadığı için özür dilerim.”

Ev sahibi bu sözleri söyledikten sonra Şevket Gavsî içeriye girip bir köşeye oturur ve hemân çubuğunu yakıp içmeğe başlar.

Bu vaziyette kalan misafirlerin hâlini bir düşünün.

Misafirlerden biri başlarından geçmiş bu vakayı bana yana yakıla anlatırken ben “O gece bir şeyler okudunuz mu?” diye sordum. Aldığım cevap şu idi.

“Âmân cânım kimde okumağa hâl kaldı. Hepimiz somurtup bir köşede oturduk kaldık. Ancak içimizden:

- okuduk.”

Midhat Bahârî

Sonuç

Bahârî’nin Mevlevîhâne ortamlarında duyduğu, gözlemediği ya da yakın dostları ve hocalarından dinleyip kaleme aldığı hatıraları içeren bu küçük risalede toplam 13 hatıra bulunmaktadır.

Hatıralara bir tazimle başlayan Bahârî, daha sonra yukarıda ele alıp metnini verdiğimiz hatıraları duyduğu kimseyi de zikrederek ve bazı hatıraları kaydettiği tarihi de belirterek vermektedir. Bu hatıraların bazıları farklı kaynaklarda farklı ifadelerle de geçmesine rağmen Bahârî’nin bu bilgileri doğrudan dinleyerek kaleme almış olması ayrıca önemlidir.

Bahârî’nin kaleme almış olduğu “Mevlevîhâne Hatıraları” adlı risale, Sultan Dîvânî ve Yavuz Sultan Selim, Mesnevî’nin Bir Kerâmeti, Mevlânâ’nın Eserleri Hakkında Bir İngiliz Müsteşrikinin İhtisası, Beşiktaş Mevlevîhânesi olan Bahârîye Mevlevîhânesi’nin Tarihçesi, Şeyh Hüseyin Efendi Hazretlerinin Babası Ârif-i Billâh Nazîf Efendi’nin Tercüme-i Hâline Âiddir, Yalnızbağ Mevlevî Zâviyesi, Galata Mevlevîhâne si’nin Tarihçesi, Şeyhim Üstadım Hüseyin Fahrî Dede Efendi Hakkında, Türk Mûsikîsine Âid Bir Hâtîrâ, Semâ’ Dedem Hâfız Melek, Türk Mûsikî Tarihine Aid Bir Hâtîrâ, Mûsikî Notaları ve Şevket Gavsî’nin Bir Muzipliği başlıklı hatıraları içermektedir.

Ömrünü Mevlânâ ve Mevlevîlik çevresinde geçiren, Mevlânâ aşığı olarak karşımıza çıkan Bahârî’nin kaleme almış olduğu bu hatıraları günümüz harflerine aktararak, hatıralarda geçen şahıslar ve bazı konular hakkında detaylı bil-

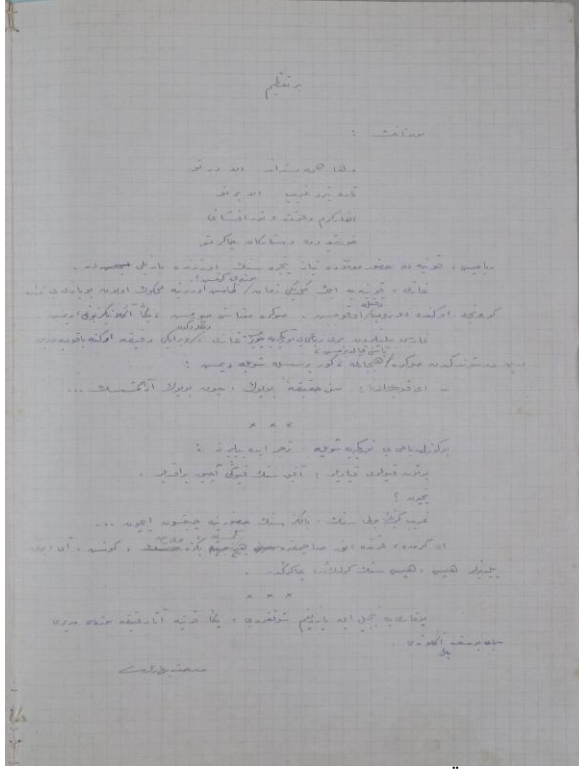
giler de ilave ederek araştırmacıların istifadesine sunmuş bulunuyoruz.

Kaynaklar

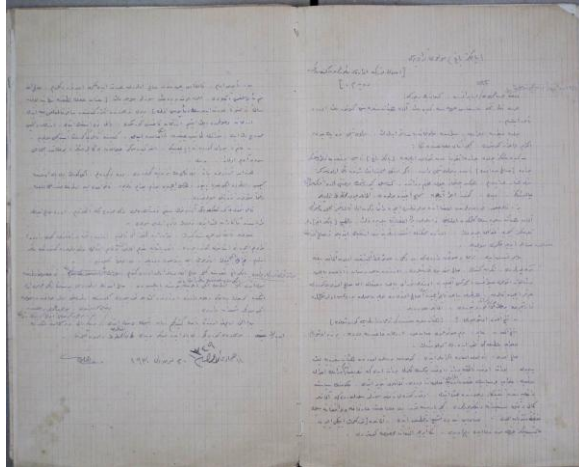
- » Arberry, Arthur John, "Nicholson, Reynold Allayne", Encyclopedia Britannica C. 16, London, 1972.
- » Arı, Ahmet, "Sakıb Dede", DİA, XXXVI/4-5, İstanbul 2009.
- » Arpaguş, Sâfi, Gelibolu'dan Kahireye Bir Ömür, Son Devir Mevlevîlerinden Hüseyin Azmî Dede-Hâl Tercümesi ve Risâleleri, İfav Yay., İstanbul 2014.
- » Artıran, H. Nur, "Ben Sizin Aşkınınızın Aşıkıyım", Asitane Mevlevî Kültür Dergisi, (Temmuz 2010), S.1, s. 28-36.
- » Atik, Hikmet, "Ahmet Mithat Bahârî Beytur'un Hatıralarında Yalnızbağ Mevlevîhânesi ve Erzincan", Uluslararası Erzincan Sempozyumu Bildirileri, Erzincan 2016, s. 795-801.
- » Azamat, Nihat, Divane Mehmet Çelebi, DİA, IX/435-437, İstanbul 1994.
- » Bakırcı, Naci, "Akyurt, Mehmet Yusuf" Konya Ansiklopedisi, I/145-146, Konya ty.
- » Beytur, Midhat Bahârî, "Bahâriye (Beşiktaş) Mevlevîhânesi", İstanbul Ansiklopedisi, C.5, İstanbul Ansiklopedisi ve Neşriyat, İstanbul 1961.
- » ———, Mihrâb-ı Aşk, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1964, s. 33.
- » Dikkaya, Harun, Mithat Bahârî Beytur'un Mihrâb-ı Aşk Adlı Eseri, Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Doç. Dr. Hikmet Atik), Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2016.
- » Galitekin, A. Nezi, "Tozlu Sayfalar Arasından Midhat Bahârî Beytur", Yedi İklim, İstanbul (Ekim 1993), s. 43.
- » Göyünç, Nejat, "Hüseyin Paşa, Küçük", DİA, IXX/6-8, İstanbul 1999.
- » Güleç, İsmail, "R. A. Nicholson'un Mesnevî Tercüme ve Şerhi Üzerine", Divân İlmî Araştırmalar, S.20, İstanbul (2006/1), s. 227-240.
- » Hüseyin Fahreddin el-Mevlevî, Müntehabât-ı Fahrî Post-nişin-i Mevlevîhâne-i Bahâriye Hüseyin Fahreddin el-Mevlevî, (Haz: Mehmet Akkuş-Abdülmecit İslamoğlu-Gülden Arbaş) Mevlânâ Kültür ve Sanat Vakfı, Ankara, 2010.
- » Işık, Emin, "Midhat Bahârî", Âsitane Mevlevî Kültür Dergisi, Temmuz 2010, S.7, s. 25.
- » ———, "Midhat Bahârî", DİA, XXX, İstanbul 2005.
- » İnal, İbnü'l-Emin Mahmut Kemal, "Bahârî Bey", Son Asır Türk Şairleri, Atatürk Kültür Merkezi Yay., C.I, Ankara 1999.
- » Mevlânâ, Külliyyât-ı Şems-i Tebrizî (Bediüzzaman-ı Furûzanfer'in İlavesiyle), İntişârât-ı Emir-i Kebir, Tahran, 1372 h. ş. s.1455.
- » Önder, Mehmet, Atatürk Konya'da, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1989.
- » Özcan, Nuri, "İsmail Dede Efendi, Hammâmizâde", DİA, XXIII/93-95, İstanbul 2001.
- » ———, "İsmail Efendi Dellâlizâde" DİA, C. XXIII, İstanbul 1994.
- » ———, "Hüseyin Fahreddin", DİA, C.XVIII, İstanbul 1998.
- » ———, "Zekâî Dede", DİA, XLIV, İstanbul 2013.
- » Öztuna, Türk Musikisi Ansiklopedisi, Milli Eğitim Yay., C.I, İstanbul 1969.
- » ———, Türk Musikisi Ansiklopedisi, C.II, Milli Eğitim Yay., İstanbul 1974.
- » Saadetin Nüzhet, Türk Müsiki Antolojisi, C. II, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1943.
- » Sev'îş, Edip, "Mevlevî Şair Mithat Bahârî Beytur ve Neyzen Şeyh Hüseyin Fahrettin Dede Efendi", VI. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler, Konya, 1992, s. 83-86.
- » Şimşekler, Nuri, "Midhat Bahârî ve Feridun Nâfiz Uzluk'a Gönderdiği Mektuplar", X. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler-Doğumunun Yüzüncü Yıldönümü Anısına Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk Armağanı-, Selçuk Üniversitesi Yay., Konya, 2002, C.II, s. 128.
- » ———, Pîr Aşkına, Timaş Yayınları, İstanbul 2009.
- » ———, X. Millî Mevlânâ Kongresi-Tebliğler, "Doğumunun Yüzüncü Yıldönümü Anısına Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk Armağanı", Selçuk Üniv. Yay., 2002, Konya, Cilt II.
- » Tanman, Baha, "Bahâriye Mevlevîhânesi", DİA, IV/471-473, İstanbul 1994.
- » Tanrıkorur, Barihudâ, "Gelibolu Mevlevîhânesi", DİA, XIV/6-8, İstanbul 1996.
- » Türk Dili Edebiyatı Ansiklopedisi C. 2, s. 351-35, Dergâh Yay., İstanbul 1986.
- » Türkben, Hakan, Fahrî Dede ve Mecmuası, İnceleme ve Seçme Metinler, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. Ahmet Sevgi), Konya 2008.)
- » Uçman, Abdullah, Ahmet Celâleddin Dede, DİA, II/59, İstanbul 1989.
- » Yazıcı, Gülgün, Gelibolu Mevlevîhânesi ve Gelibolu'da Mevlevîlik, Çanakkale 2009.

- » ———, “Galata Mevlevîhânesi Son Şeyhi Ahmet Celeleddin Dede'nin Mevlevîlik Tarihine Işık Tutan Şiirleri,” İSTEM İslam Sanat, Tarih Edebiyat ve Musiki Dergisi, Sayı: 13, Konya 2009, s. 133-150).

EKLER

Ahmet Mithat Bahârî'nin Mevlevî Hâtıraları Örnek Sayfa-1

Ahmet Mithat Bahârî'nin Mevlevî Hâtıraları Örnek Sayfa-2